

КОМУНІКАТИВНІ ЗАВДАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ УЧНІВ 5–6 КЛАСІВ ГІМНАЗІЇ

Полонська Тамара Костянтинівна,

канд. пед. наук, старш. наук. співроб.,
провід. наук. співроб. відділу навчання інозем. мов
Інститут педагогіки НАПН України

Аудіювання (сприйняття на слух) посідає важливе місце серед інших видів мовленнєвої діяльності, котрі використовуються на уроках іноземної мови в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО). Аудіювання (англ. *listening comprehension*) є рецептивним видом мовленнєвої діяльності, який означає процес сприйняття і розуміння мовлення на слух. Воно становить основу спілкування, оскільки саме з нього починається оволодіння усною комунікацією.

У процесі оволодіння іноземною мовою аудіювання як вид мовленнєвої діяльності є водночас **метою** і **засобом** навчання. **Метою навчання** іншомовного аудіювання в гімназії є *сприймання й розуміння учнями усної інформації в умовах безпосереднього й опосередкованого міжкультурного спілкування*. Реалізація мети навчання аудіювання можлива за допомогою спеціальних аудитивних вправ. Аудіювання виступає **засобом навчання** в разі поєднання аудитивних вправ з елементами інших видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання й письма), що досягається шляхом використання неспеціальних вправ. Оптимальним варіантом навчання аудіювання є, на нашу думку, створення такої системи вправ, котра б поєднувала спеціальні та неспеціальні вправи.

Відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти [1] та чинної навчальної програми з іноземних мов для основної школи [2] **загальними очікуваними результатами** аудіювання на кінець 6-го класу є *сприймання усної інформації, а конкретними – розуміння розмови між іншими особами, інформації, висловленої особою для аудиторії, змісту оголошення, інструкції та аудіозапису; сприймання усної інформації з відеозаписів*. Окрім того, учні повинні вміти *ідентифікувати* окремі факти і *здогадуватися* про значення невідомих слів із контексту, якщо прослухана інформація доступна та стосується повсякденної тематики. Чітке й повільне мовлення є неодмінною умовою розуміння й сприймання учнями мовлення на слух. Згідно з вимогами навчальної програми обсяг прослуханого в запису матеріалу для 5–6 класів має становити 2–3 хв. Зазначені параметри стосуються лише оцінювання учнів і не слугують основними орієнтирами в навчанні.

У сучасній методиці навчання іноземних мов учнів ЗЗСО утвердилася така типологія вправ: **мовні, умовно-мовленнєві й мовленнєві (або комунікативні)**. Саме цю типологію ми пропонуємо використовувати для навчання аудіювання на уроках іноземної мови у 5–6 класах сучасної гімназії, оскільки вона найбільше відповідає реалізації компетентнісного підходу в сучасній іншомовній освіті в цілому та формуванню іншомовної комунікативної

компетентності в аудіюванні зокрема. У публікації акцент зроблено на комунікативних вправах.

Насамперед визначимося з термінологією схожих понять: «комунікативна вправа» і «комунікативне завдання».

Новий словник методичних термінів і понять трактує **комунікативні вправи** як «вид творчих вправ, які забезпечують формування мовленнєвих умінь і найвищий рівень практичного володіння мовою» [3, с. 103],

Комунікативні або мовні вправи передбачають розвиток умінь логічно осмислювати сприйняту інформацію, критично оцінювати події, виділяти головне, давати особистісну оцінку, аргументувати свою точку зору, коментувати, використовуючи елементи оцінювального характеру.

Щодо поняття «**комунікативні завдання**», то вони визначаються як «комплексний вид навчальної діяльності, який передбачає не тільки використання умінь вербальної взаємодії, що зумовлює інтегрування мовленнєвого досвіду, набутого у вивченні теми, яка наразі опановується, а кількох тем, які вивчалися раніше, й адекватної комунікативної поведінки під час спілкування та здатності успішно користуватися різноманітними стратегіями для досягнення його мети» [4, с. 288].

Тобто, комунікативні завдання окреслюють осмислені та цілеспрямовані вербальні дії для досягнення поставленої мети в конкретній комунікативній ситуації з використанням наявного мовленнєвого досвіду учнів.

Як зазначає український учений-методист В.Г. Редько, «комунікативні завдання сприяють формуванню готовності учнів до спілкування в усній та письмовій формах внаслідок комплексного використання мовних навичок, мовленнєвих умінь і набутого іншомовного навчального досвіду (загальнонавчальних компетентностей), що забезпечує становлення мовленнєвого динамічного стереотипу» [4, с. 303].

Зазвичай виконання комунікативних завдань у процесі навчання аудіювання здійснюється за допомогою уявних навчально-мовленнєвих ситуацій, які потребують розв'язання нестандартних проблем і наближають навчальне спілкування до реальних умов. Під **навчально-мовленнєвою ситуацією** ми розуміємо запропоновані вчителем умови, необхідні для здійснення учнями мовленнєвої дії відповідно до поставленого комунікативного завдання. Зміст кожної навчально-мовленнєвої ситуації потребує чітко визначеного об'єкту спілкування та конкретного завдання.

Пропонуємо окремі приклади комунікативних завдань, спрямованих на оволодіння учнями гімназії іншомовним аудіюванням:

- До вашого класу прийшов новий учень. Для знайомства з іншими учнями він вирішив розповісти про себе. Послухай його розповідь і постав йому запитання, що тебе цікавлять (*його вік, звідки він приїхав, улюблене заняття тощо*).
- Послухай зміст казки (подивись фільм/мультфільм) та опиши усно свого улюбленого казкового героя/герою фільму чи мультфільму (*ім'я, зовнішність, хто він/вона, де проживає, що вміє робити, чим він/вона тобі подобається*).
- Послухай текст про літні канікули Енн і розкажи, як ти провів ці канікули.

- Твій друг з Канади збирається приїхати до тебе в гості на літні канікули. Він зателефонував тобі й поцікавився, якими видами транспорту можна доїхати до твого міста, яка зазвичай погода влітку, які визначні місця можна відвідати. Послухай уважно його запитання і не забудь у своїй відповіді використовувати коректні формули ввічливості: привітання (*Dear...*), прощання (*Best regards / I am looking forward to seeing you*) тощо.

- Уяви, що твоя сестра/брат поїде на дитяче «Євробачення-2021». На пресконференції їй/йому потрібно буде розповісти *про себе, свою країну, пісню, яку виконуватиме*. Заздалегідь послухай її/його виступ і підкажи, що ще вона/він має сказати.

Комунікативні завдання, спрямовані на оволодіння учнями аудіюванням, сприяють розвиткові їхніх творчих здібностей, самостійності та забезпечують формування готовності до усного спілкування внаслідок комплексного використання мовних навичок, мовленнєвих умінь і навчального досвіду. Оволодіння іншомовним аудіюванням нерозривно пов'язано з навчанням інших видів мовленнєвої діяльності. Воно дозволяє зберегти мовні та фактичні знання учнів, слугує надійним інструментом мислення та пам'яті, стимулює говоріння, читання й письмо іноземною мовою. Саме через вправи на сприймання й осмислення учнями змісту нескладних висловлювань, що стосуються особистісної, публічної, освітньої сфери спілкування, повідомлень, оголошень тощо, відбувається плавний перехід до розуміння нескладних текстів пізнавального й соціокультурного характеру та автентичних аудіотекстів із різним ступенем і глибиною проникнення у їх зміст у межах програмових вимог.

Список літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16> (дата звернення 17.05.2021).

2. Іноземні мови. 5–11 класи: навчальні програми та методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2018–2019 навчальному році / уклад. М.Н. Шопулко. Харків : Ранок, 2018. 256 с.

3. Азимов Э. Г., А. Н. Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва : ИКАР, 2009. 448 с.

4. Редько В. Г. Конструювання змісту шкільних підручників з іноземних мов: теорія і практика : моногр. Київ : Пед. думка, 2017. 628 с.